

Sote-ammattilaisten pääsynhallinta Omatietovarannossa

Toiminnallinen määrittely

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Luottamuksellisuus: julkinen

Hyväksynyt: THL

Versio 0.6

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon
operatiivisen ohjauksen yksikkö OPER

Sisällys

1	JOHDANTO	3
2	KÄSITTEET	4
3	TOIMIJAT JA SIDOSRYHMÄT	5
4	OMATIETOVARANNON TIETOJEN KÄYTTÖ	6
4.1	HYVINVOINTISOVELLUSTEN JA AMMATTILAISSOVELLUSTEN LUVITTAMINEN	6
4.2	SUOSTUMUS HYVINVOINTITIE TOJEN LUOVUTTAMISEKSI SOTE-AMMATTILAISTEN KÄYTTÖÖN	7
4.3	ASIALLINEN YHTEYS JA HOITOSUHTEEN VARMISTAMINEN	8
4.3.1	<i>Palvelutapahtumat</i>	9
4.3.2	<i>Hoitosuhteen varmentamisen skenaarioita</i>	10
4.4	HYVINVOINTITIE TOJEN LUOVUTUKSEN ERITYISTILANTEITA	11
4.5	HYVINVOINTITIE TOJEN LUOVUTTAMISTA KOSKEVA KIELTO	12
4.6	HYVINVOINTITIE TOJA KOSKEVA KÄYTTÖOIKEUS MUILLE KUIN SOTE-TOIMIJOILLE	12
5	KÄYTTÖTAPAU S: HAE KANSALAI SEN HYVINVOINTITIE TOJA	13

1 Johdanto

Omatietovaranto tukee sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosesseja, kansalaisen ja ammattilaisten vuorovaikutusta sekä kansalaisten hyvinvoinnin edistämistä. Tämä dokumentti kuvaa Omakannan Omätietovarannon käyttöä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden näkökulmasta. Dokumentissa esitetään vaatimukset sote-ammattilaisten pääsulle Omätietovarannon tietoon. Dokumentt Omätietovarannon tietojen ammattilaiskäyttöön vaadittavan suostumuksen, kansalaisen mahdollisuudet rajata tietojen näkymistä Omätieto3e

Dokumentti tukee Omätietovarantoon liittyvien, sote-ammattilaisten käyttöön tarkoitettujen tietojärjestelmien kehittäjiä sekä sote-organisaatioiden tietohallintoa kehittämistyössä. Tarkoituksena on, että dokumenttia päivitetään jatkossa siten, että se tarjoaa aina ajantasaisen kuvan Omätietovarannon ammattilaiskäyttöön liittyvistä vaatimuksista. Dokumentti tukee Kelan julkaisemaa auktorisointiopasta(<http://www.kanta.fi/documents/12105/4106842/PHR+authorization/b2135f9f-5bfb-49d8-827e-4f5b44cdab2e>).

Omatietovarantoa hyödyntävät ammattilaissovellukset syntyvät valtakunnallisissa hankkeissa, sote-toimijoiden tilaamina tai yksityisten organisaatioiden tuottamina. Hyvinvointitietojen käsittelyyn liittyvien mahdollisuuksien yksityiskohtainen pohtiminen rajataan tämän dokumentin ulkopuolelle.

Dokumentin ensimmäinen versio julkaistaan Luonnos-statusella. Osa dokumentissa kuvatuista asioista varmistuu asiakastietolain vahvistamisen myötä. Julkaisun toivotaan kuitenkin jo tässä vaiheessa tukeva järjestelmäkehittäjiä tuomalla kuvan Omätietovarantoon liittyvästä pääsynhallinnasta.

Luonnosversioon toivotaan myös palautetta kehittäjiltä ja muilta dokumentin hyödyntäjiltä. Palautetta voi lähettää osoitteella kantapalvelut@thl.fi.

2 Käsitteet

Taulukko 1. Käsitteet

Termi	Selite	Viittaus
Auktorisointipalvelu	Palvelu huolehtii käyttäjien tunnistuksesta ja sovelluksien luvituksista sekä pitää kirjaa sertifioiduista sovelluksista.	
Omatietovaranto	Kansalaisten hyvinvointitietojen säilyttämistä ja käsittelemistä varten muodostettu keskitetty sähköinen tietovaranto	
Hyvinvointitiedot	Hyvinvointitiedoilla tarkoitetaan kaikkia kansalaisen itse tai valtuuttamiensa henkilöiden tallentamia kansalaisen terveyttä ja hyvinvointia koskevia tietoja, jotka on tallennettu Omatietovarantoon.	
Hyvinvointitietoja koskeva suostumus (PHR-suostumus)	Kertaluontoinen tahdonilmaisu, jolla kansalainen mahdollistaa omien hyvinvointitietojensa luovuttamisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten käyttöön. Tieto suostumuksesta tallennetaan Omatietovarantoon.	
Hyvinvointitietoja koskeva kieltö (PHR-kieltö)	Tahdonilmaisu, jolla kansalainen kieltää tietyn oman hyvinvointitietonsa luovuttamisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille.	
Hyvinvointitietoja koskeva käyttöoikeus	Tahdonilmaisu, jolla kansalainen antaa muille kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille luvan käyttää erikseen määrittelemiään hyvinvointitietoja.	
Hyvinvointisovellus	Kansalaisen tai hänen valtuuttaman tahon (edustajan) käytössä oleva Omatietovarantoa käyttävä sovellus hyvinvointitietojen tuottamiseen, ylläpitämiseen ja hyödyntämiseen.	
Ammattilaissovellus	Sote-ammattilaisen käytössä oleva sertifioitu sovellus tai esim. potilastietojärjestelmä, jota käytetään kansalaisen asiakas- ja potilastietojen ja/tai hyvinvointitietojen käsittelyyn palvelujen tuottamisen yhteydessä.	
Hoitosuhde	Hoitosuhde muodostaa asiallisen yhteyden kansalaisen ja Sote-ammattilaisen välille. Hoitosuhde todennetaan kansallisissa palveluissa Potilastiedon arkistoon tallennetun palvelutapahtuman avulla.	
Asiayhteys (asiallinen yhteys)	Tiettyyn hoitovastuuseen liittyvä potilaan ja terveydenhuollon ammattihenkilön välinen vuorovaikutussuhde.	
Palvelutapahtuma	Terveydenhuollon palvelujen antajan ja kansalaisen välinen yksittäisen palvelun järjestäminen tai toteuttaminen sekä siihen ajallisesti ja asiallisesti liittyvät tutkimukset, toimenpiteet, konsultaatiot ja yhteydenotot. Potilastiedon arkistossa olemassa olevaa palvelutapahtumaa käytetään hoitosuhteen tekniseen todentamiseen.	
Puolesta asiointi	Luonnollinen henkilö edustaa toista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä hyvinvointitietojen käyttöön liittyvissä toimissa perustuen joko lakiin tai valtuutukseen. Oikeus toimia toisen henkilön puolesta voi perustua myös huoltajuuteen.	
Luvittaminen (auktorisointi)	Kansalainen antaa hyvinvointisovellukselle luvan käyttää ja käsitellä (CRUD) pyynnön mukaisia Omatietovarannon tietoja	
Kolmannen osapuolen sovellus	Kolmannen osapuolen sovelluksella tarkoitetaan niitä sovelluksia, joita käyttää joku muu kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen, ja ne hyödyntävät kansalaisen hyvinvointitietoja.	
Resurssin omistaja	Resurssin omistajalla tarkoitetaan Omatietovarantoon tallennetun tiedon omistajaa, joka on hyvinvointitietojen osalta aina kansalainen itse.	

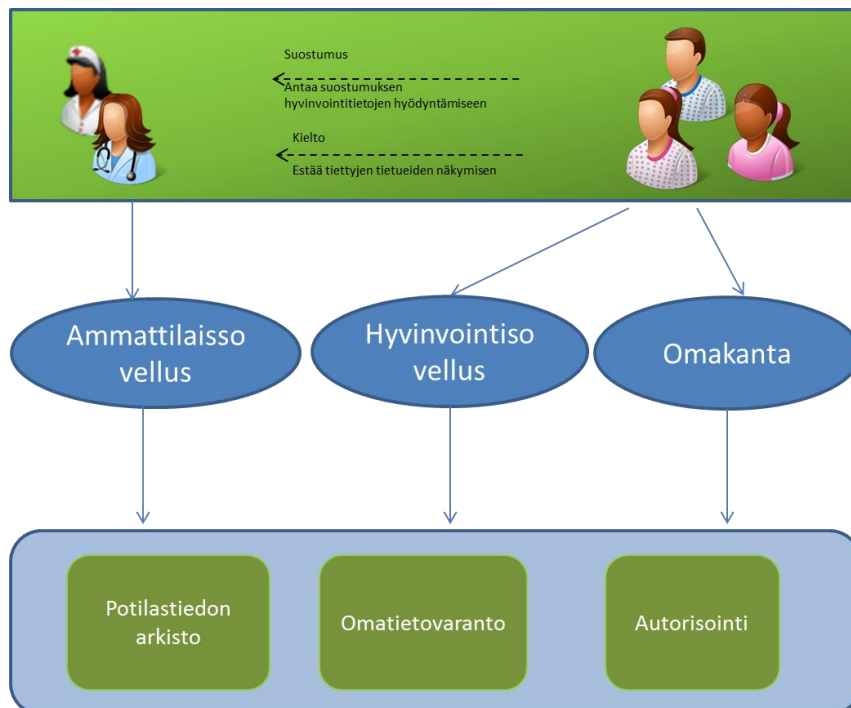

3 Toimijat ja sidosryhmät

Omatietovarantoon ja sen sisältämiin hyvinvointitietoihin liittyen on tunnistettu seuraavat toimijat ja sidosryhmät:

- Kansalainen (Omatietovarantoon tallennettujen tietojen omistaja)
- Sote-ammattilainen
- Puolesta-asioija (Jatkokehityksessä)
- Palvelun antaja (sote-organisaatio)
- Muut käyttöoikeuden saaneet toimijat (tulevat Omatietovarannon jatkokehityksessä)

Kuvassa 1 on yleiskuvaus Omatietovarantoon liittyvistä toimijoista, komponenteista sekä toimijoiden hyvinvointitietoihin pääsyyn vaadittavista menettelyistä. Kuvassa oikealla on kansalainen joka käyttää hyvinvointisovelluksia ja Omakannan palveluja sovellusten luvittamiseen, omien tietojensa tuottamiseen, tallentamiseen ja hyödyntämiseen sekä tietojen käyttöön liittyvien suostumusten ja kieltojen asettamiseen. Vasen laita kuvassa edustaa sote-ammattilaisia, jotka käyttävät ammattilaissovelluksia kansalaisten tietojen hyödyntämiseen ja heidän oikeutensa tietojen käyttöön perustuu kansalaisen tekemään suostumukseen ja todennettuun hoitosuhteeseen sekä tietojen näkyvyyttä estäviin kieltoihin.

4 Omatietovarannon tietojen käyttö

Omatietovaranto sisältää kansalaisen henkilökohtaisia, itse tallennettuja sensitiivisiä terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä tietoja. Omatietovarantoon tallennettu tieto on kansalaisen hallinnoimaa ja sitä koskevat tietosuojasetuksen henkilötietojen (personal data) saantiin, muuttamiseen, uudelleen käyttöön ja siirtämiseen rekisterinpitäjältä toiselle koskevat säännökset. Tämän vuoksi kansalaisella tulee olla keinot hallita tietojen tallentamista, käyttöä, luovuttamista ja poistamista.

Omatietovarantoon voi liittyä kahdentyyppisiä hyvinvointisovelluksia:

- a) vain kansalaisen hyvinvointitietoa käyttäviä hyvinvointisovelluksia
- b) hyvinvointi- sekä asiakas- ja potilastietoja käyttäviä hyvinvointisovelluksia

THL määrittelee Omatietovarantoon liittyville hyvinvointisovelluksille hyväksymiskriteerit. Hyväksymiskriteerit on oltava täytettynä ennen sovellus voidaan liittää Omatietovarannon tuotantoympäristöön. Kriteerejä on kahden tasoisia sen mukaan, millaisiin tietoihin sovelluksella on oikeus päästä. Tiukemmat kriteerit koskevat sovelluksia, jotka hyödyntävät hyvinvointitietojen lisäksi asiakas- ja potilastietoa. Hyväksymiskriteerit on julkaistu omassa dokumentissaan. Lisäksi Omatietovarantoon liittymistä on kuvattu kanta.fi sivuilla <http://www.kanta.fi/fi/web/ammattilaisille/omakannan-omatietovaranto>.

Omatietovaranto on myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten käyttämien sovellusten tietolähde. Sote-ammattilainen voi käyttää Omatietovarannon hyvinvointitietoa sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmällä, jonka käyttötarkoituksena on asiakas tai potilastietojen käsittely ja joka on liitetty Kanta-palveluihin joko suoraan tai teknisen välityspalvelun kautta. Järjestelmällä voi joko tallennetaan ja ylläpitää sekä asiakas- tai potilasasiakirjoja ja hakea kansalaisen hyvinvointitietoja tai kyseessä voi olla erillisjärjestelmä, joka käyttää Omatietovarannon tietoja, mutta ei tallenna tai käsittele asiakas- tai potilasasiakirjoja.

Järjestelmän tuottajan on mahdollista tarjota myös järjestelmä, jossa on osiot sekä ammattilaisille että kansalaisille. Myös tällöin sovelluksen käyttäjäkuntana ovat sote-ammattilaiset ja sitä koskevat Kantaan liittyneitä terveydenhuollon tietojärjestelmiä koskevat olennaiset vaatimukset.

4.1 Hyvinvointisovellusten ja ammattilaissovellusten luvittaminen

Kun kansalainen ottaa käyttöön hyvinvointisovelluksen, kysytään lupa sovellukselle hyvinvointitietojen tallentamiseen ja käyttöön. Sovelluksen käyttöehdoista on selkeästi käytävä ilmi mitä ja miten tietoja käytetään. Käyttöänoton yhteydessä tai sen jälkeen kansalainen antaa Omatietovarantoon liitettylle sovellukselle käyttöehtojen mukaisen luvan käyttää Omatietovarantoon tallennettuja tietoja. Hyvinvointisovellusten luvittaminen tapahtuu Kelan tarjoamassa Omatietovarannon auktorisointipalvelussa. Ottamalla käyttöön ja samassa yhteydessä luvittamalla hyvinvointisovelluksen kansalainen antaa sovellukselle oikeudet käyttöehtojen mukaisiin tietojoukkokohtaisiin interaktioihin. Sovellusten auktorisointi on kuvattu tarkemmin auktorisointioppaassa joka julkaistaan Kanta.fissä.

Mikäli hyvinvointisovellus käyttää hyvinvointitietojen lisäksi asiakas- ja potilastietoja, on sovelluksen saatava lupa erikseen myös näiden käyttöön. Asiakas- ja potilastietojen käyttöä koskeva lupa on pystyttävä perumaan sovelluksilta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiskäyttöön tarkoitetuissa sovelluksissa Omatietovarannon ja potilastietojen käyttö perustuu kansalaisen tekemään suostumukseen sekä asiallisen yhteyden tarkistamiseen, joka perustuu hoitosuhteeseen kansalaisen ja sote-toimintayksiköllä välillä. Ammattilaissovelluksen käyttöönotto terveydenhuollossa tai sosiaalihuollossa ei vaadi kansalaiselta erillistä luvitusta, vaan Kela hoitaa luvittamisen sovelluksien liittyessä Omatietovarantoon.

Kolmansien osapuolien (muut kuin sote-ammattilaiset) sovelluksien pääsy hyvinvointi- ja mahdollisesti potilastietoihin vaatii kansalaiselta aina erillisiä toimenpiteitä. Kolmansien osapuolten käyttöön tarkoitettujen sovellusten pääsy hyvinvointi- ja potilastietoihin määritellään myöhemmässä vaiheessa.

4.2 Suostumus hyvinvointitietojen luovuttamiseksi sote-ammattilaisten käyttöön

Omatietovarannon hyvinvointitietoja koskeva **suostumus** on kertaluontoinen tahdonilmaisu, jolla kansalainen mahdollistaa Omatietovarantoon tallennettujen hyvinvointitietojensa luovuttamisen niiden terveydenhuollon organisaatioiden käyttöön, joihin kansalaisella on voimassa oleva hoitosuhde. Terveydenhuollon organisaatio vastaa siitä, että Omatietovarantoon tallennettu tieto on vain niiden sote-ammattilaisten käytettävissä, joilla on työtehtäviensä perusteella asiallinen yhteys kansalaisen terveystietoihin. Sosiaalihuollon osalta asiallisen yhteyden varmistaminen määritellään myöhemmin erikseen.

Kansalainen antaa suostumuksen joko Omakannassa tai suostumuksen hallintaan liittyvät toiminnallisuudet sisältävässä sovelluksessa. Suostumus tallennetaan Omatietovarantoon, tällä mahdollistetaan suostumuksen hallinnointi Omakannan lisäksi myös muiden Omatietovarantoon liittyneiden hyvinvointisovellusten kautta.

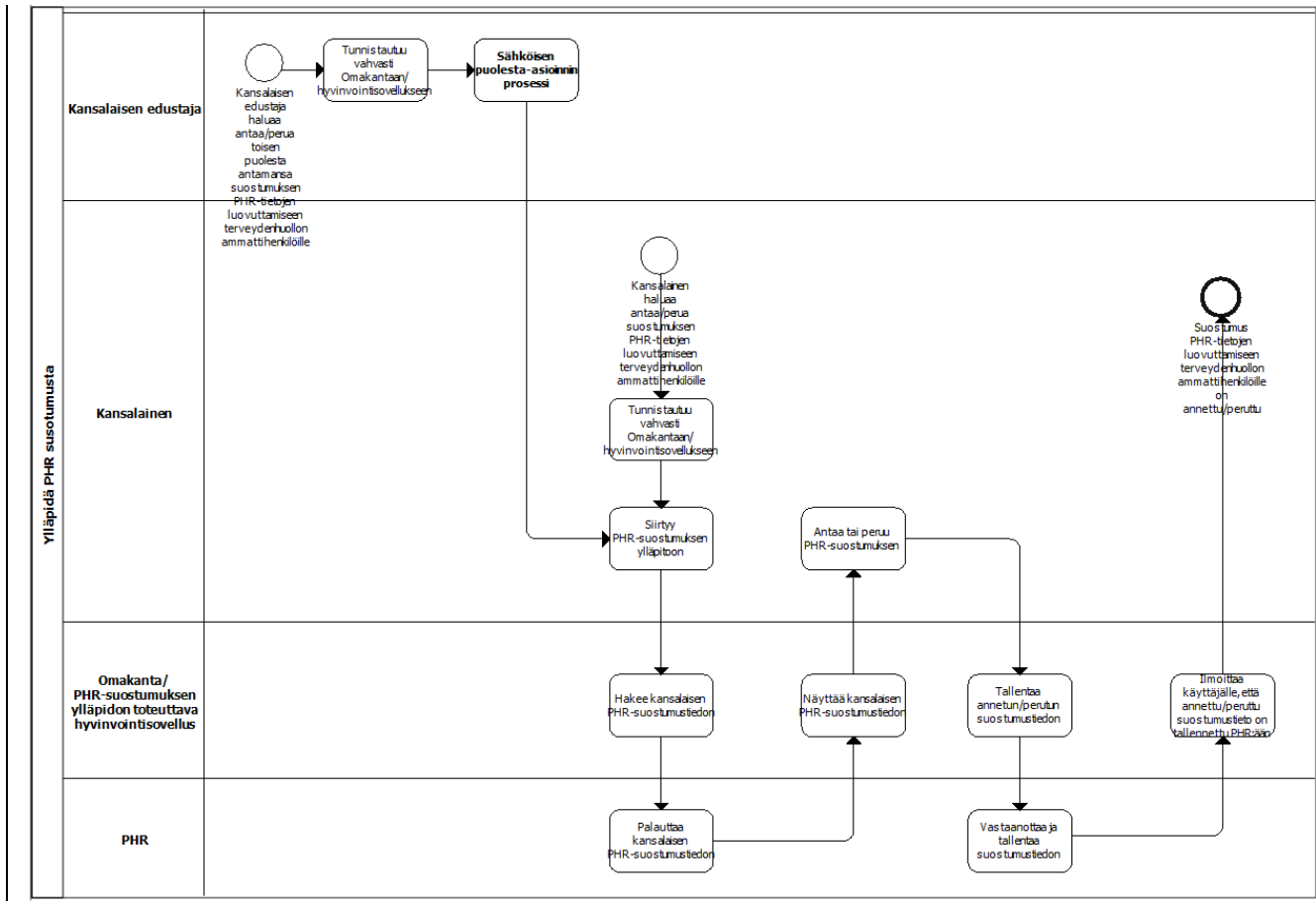
Sovelluksen kautta suostumusta hallinnoitaessa tulee kansalaista informoida suostumuksen tekemisen ja perumisen seuraamuksista, suostumukseen tehdyt muutokset vaikuttavat kaikkiin ammattilaissovelluksiin. Suostumusten hallinnointi vaatii aina käyttäjän vahvaa tunnistamista. Kansalainen voi milloin tahansa perua antamansa suostumuksen.

Suostumusasiakirja ei ole allekirjoitettava asiakirja vaan FHIR-resurssi, jolla kansalainen antaa ammattilaisille oikeutuksen käyttää hyvinvointitietojaan häneen liittyvissä hoito- ja palveluprosesseissa.

Suostumus kattaa oletusarvoisesti kaikki Omatietovarantoon tallennetut tiedot.

Ammattilaisen käyttäessä hyvinvointitietoja, Omatietovaranto tarkastaa suostumuksen olemassa olon. Omatietovarannon suostumus ei koske reseptikeskuksen tai potilastiedon arkiston tietojen käyttöä, vaan ne ovat tarvittaessa ammattilaisen käytettävissä Kanta-suostumuksen ja hoitosuhteen varmistamisen jälkeen.

Terveydenhuollon ammattilainen ei voi antaa ensimmäisen vaiheen toteutuksessa suostumusta kansalaisen puolesta tai valtuuttamana. Toiminnallisuuden tarpeellisuus kuitenkin huomioidaan jatkokehityksessä.

4.3 Asiallinen yhteys ja hoitosuhteen varmistaminen

Henkilötietoja saa kerätä, tallentaa ja muutoin käsitellä vain sellaisesta henkilöstä, johon rekisterinpitäjällä on asiakassuhteen, palvelussuhteen, jäsenyyden tai muun vastaavan perusteella asiallinen yhteys. Se, että henkilö hakeutuu hoitoon, voidaan katsoa hiljaiseksi suostumukseksi käyttää hänestä toimintayksikössä laillisesti käytettävissä olevia, asiaan liittyviä potilastietoja.

Hoitosuhte on ensisijainen asiallinen yhteys, joka oikeuttaa käyttämään tarvittavia potilastietoja. Hoitosuhteen todentamisen lähtökohtana on, että potilas on kirjattu potilaaksi yksikköön, josta tietoja haetaan. Henkilöllä, joka tietoja tarvitsee, tulee olla käyttöoikeudet siihen yksikköön, jossa potilasta hoidetaan sekä rooliin pohjautuva oikeus nähdä tietoja.

Omatietovarantoon tallennettujen tietojen käyttö vaatii ammattilaisen ja potilaan välisen hoitosuhteen tietoteknisen varmistamisen. Hoitosuhteen varmistaminen ja muu sote-ammattilaisten pääsynhallinta potilaiden tietoihin tapahtuu ammattilaisjärjestelmässä. Sote-ammattilaisen käyttämä (Potilas)tietojärjestelmä varmistaa käyttäjän hoitosuhteen potilaaseen. Hoitosuhde on varmistettava aina, kun käsitellään potilaan tietoja (pl. potilashallinnolliset järjestelmät). Sote-ammattilaisen järjestelmässä on oltava toiminnallisuudet tai ominaisuudet, joilla voidaan varmistaa hoitosuhde, sosiaalihuollon asiakassuhde tai muu asiallinen yhteys osana pääsynhallintaa. Hoitosuhde varmistetaan teknisesti järjestelmässä potilashallinnon merkintöjen perusteella,

esimerkiksi ammattihenkilön kirjaaman ajanvaraustiedon, käyntitietojen, vireillä olevan asian tai lähetteen ja käyttäjän yksikkö-tiedon tai käyttöoikeiden perusteella. Hoitosuhde on pyrittävä tarkistamaan ohjelmallisesti.

Järjestelmän käyttövaltuushallinnan täytyy mahdollistaa hyvinvointitietojen käsittely, vaikka hoitosuhdetta ei pystyttäisi päättämään ohjelmallisesti, esim. tilanteessa, jossa kansalainen on oirearvion tuloksena ottanut yhteyttä ammattilaiseen, eikä kansalaisella ole käyntejä tai hoitojaksoja kyseisen ammattilaisen yksikössä. Tällöin potilastietojen käyttö perustellaan erityisellä syyllä. Asiaa on esitelty tarkemmin seuraavissa luvuissa.

Omatietovaranto varmistaa suostumuksen voimassa olon ja Potilastiedon arkistoon tallennetun palvelutapahtuman ennen hyvinvointitietojen luovuttamista.

4.3.1 Palvelutapahtumat

Potilastietojärjestelmissä potilaan ja palvelun antajan välistä, voimassa olevaa, hoitosuhdetta ilmentää potilaalle luotu ja Potilastiedon arkistoon tallennettu palvelutapahtuma. Palvelutapahtumalla tarkoitetaan terveydenhuollon palvelujen antajan ja potilaan välistä yksittäisen palvelun järjestämistä tai toteuttamista. Palvelutapahtuma vastaa asiakirjahallinnon "asian" käsitettä eli palvelutapahtuma on asia, johon kytketään kaikki siihen liittyvät ja hoidon myötä syntyneet asiakirjat.

Hoitosuhteen varmistaminen Kanta-palveluissa perustuu Potilastiedon arkistoon tallennettuun palvelutapahtumaan. Palvelutapahtuma luodaan tietylle potilaalle tietyn palvelunantajan rekisteriin.

Kun ammattilainen hakee tietoja Kanta-palveluista (Potilastiedon arkistosta tai Omatietovarannosta), Kanta-palvelut varmistaa, että Potilastiedon arkistoon on tallennettu voimassa oleva palvelutapahtuma-asiakirja. Palvelutapahtuma pitää olla toisen henkilön kirjaama, kuin tietoja hakeva henkilö on. Jos toisen osapuolen tekemiä potilashallinnon merkintöjä ei ole, eli tietoja käyttävä ammattilainen on luonut palvelutapahtuman, tulee ammattilaisen ilmoittaa erityinen syy potilastietojen käsittelylle. Joissakin tehtävissä, joissa ammattilainen on aina ainoa osapuoli potilastietojen käsittelyssä, voidaan erityinen syy tuottaa potilastietojärjestelmässä automaattisesti.

Ammattilaisen käyttämän sovelluksen/järjestelmän täytyy saada käyttöönsä potilaan palvelutapahtuma, johon potilas- ja/tai hyvinvointitietojen katselu perustuu. Ammattilaisen käytössä olevalla järjestelmällä tulle pystyvä luomaan uusi palvelutapahtuma ja tekemään olemassa olevan palvelutapahtuman kysely Potilastiedon arkistoon. Ammattilaisen käyttämän järjestelmän on myös kyettävä välittämään voimassa olevan palvelutapahtuman yksilöintitunnus Omatietovarantoon tehtävän pyynnön yhteydessä. Yksilöintitunnuksen välitys on kuvattu auktorisointioppaassa. Mikäli palvelun antajien toimintaprosesseja pitää tukea sellaisissa tapauksissa, joissa käyttäjällä ei ole mahdollisuutta käyttää nykyisiä potilastietojärjestelmiä, tulee ammattilaissovelluksen sisältää vastaavankaltainen toiminnallisuus palvelutapahtumien kyselyyn ja uusien palvelutapahtumien luontiin kuin potilastietojärjestelmien. Tämän toiminnallisuuden toteuttaminen järjestelmään vaatii käytännössä, että ammattilaissovelluksesta tulee Kanta-palveluun liittynyt, luokkaan A kuuluva sertifioitu tietojärjestelmä.

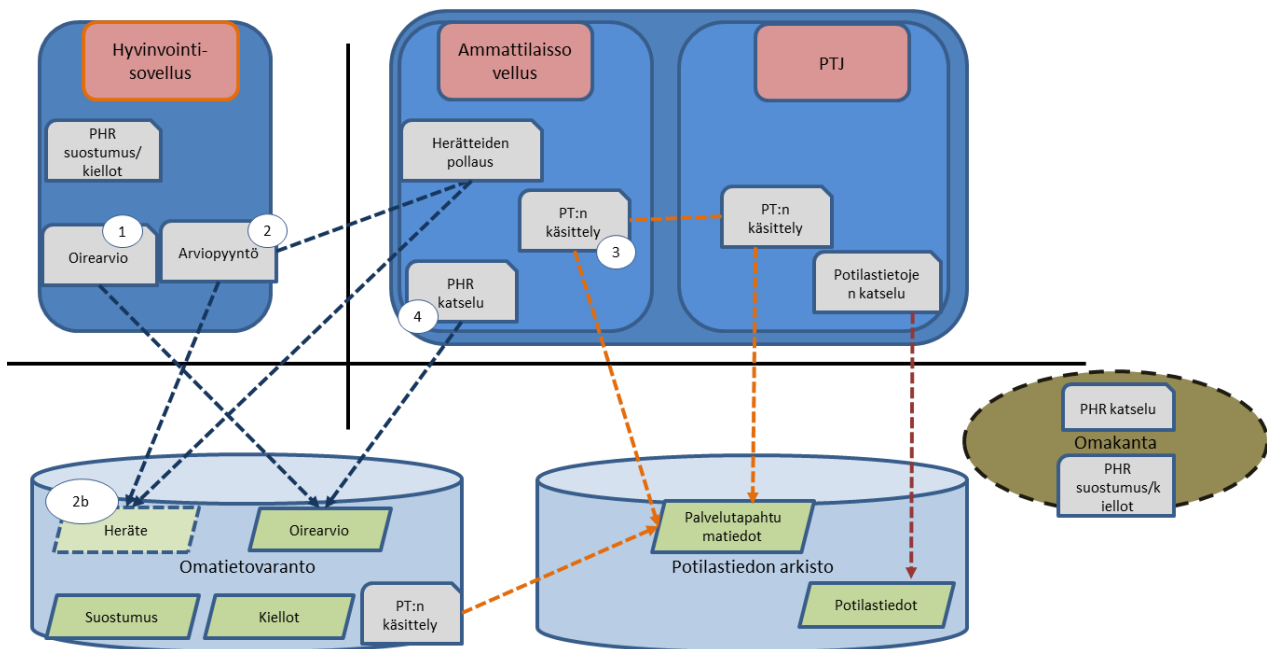
Palvelutapahtuman luontiin ja kuvailutietojen muodostamiseen sekä palvelutapahtumatietojen muuttamiseen liittyvät käyttötapaus on kuvattu dokumentin lopussa. Tarkemmin palvelutapahtuma-asiakirjan luontia on kuvattu Potilastietojärjestelmien käyttötapaukset -dokumentissa

<http://www.kanta.fi/documents/12105/3458358/Potilastiedon+arkiston+PTJ-kayttotapaukset+v2151/>.

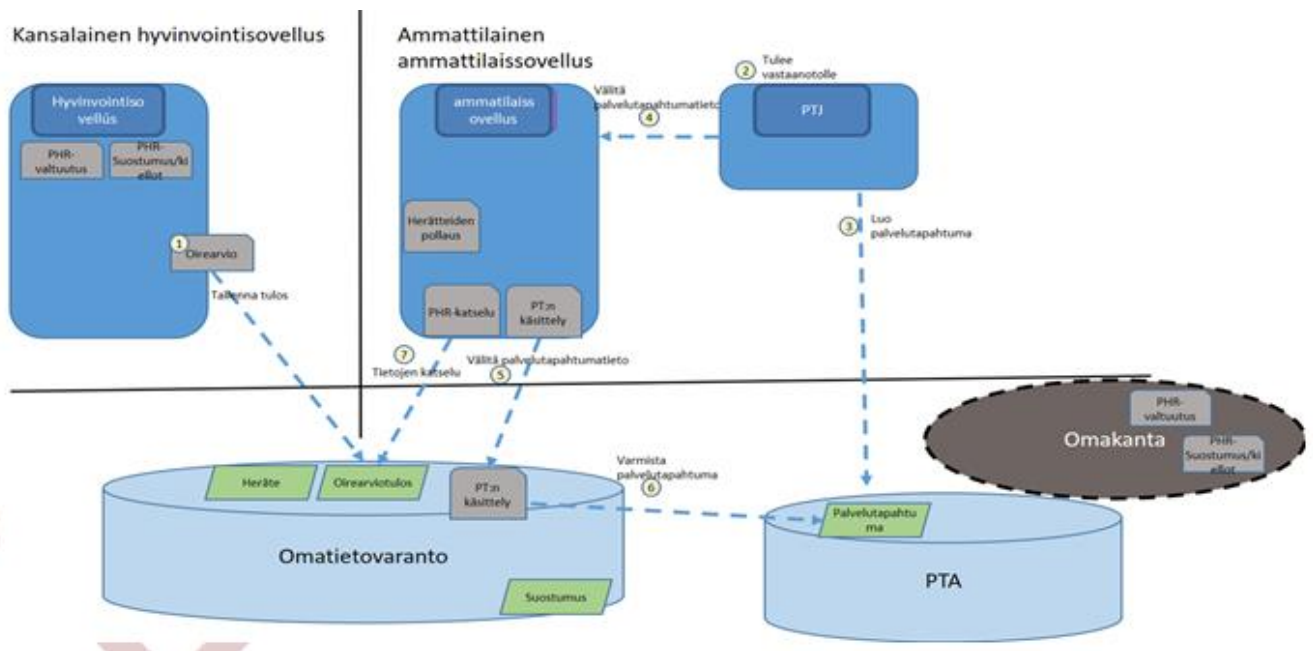
4.3.2 Hoitosuhteen varmentamisen skenaarioita

Kuvassa 3 on esitetty esimerkinomaisesti kansalaisen oirearvion liittyvä asiointitapaus, jossa sote-ammattilainen saa Omätietovarantoon tallennetun tiedon hyödynnettäväkseen. Oirearvion tulosten kulku kansalaiselta ammattilaiselle havainnollistetaan luvun 3 tiedon luovuttamiseen liittyviä toimintoja.

- 1) Kansalainen tekee sähköisen oirearvion ja tallentaa tuloksen Omätietovarantoon.
- 2) Kansalainen tekee arviointipyynnön tuloksestaan ja lähettää sen ammattilaisen käsiteltäväksi.
2b) Tavoitetilassa pyynnön seurauksena Omätietovarantoon muodostetaan heräte, jonka ammattilaissovellus lukee ja ammattilainen ottaa arviointipyynnön käsittelyyn. Omätietovaranto ei kuitenkaan vielä tule tukemaan herätetoiminnallisuutta.
- 3) Edellytyksenä sille, että terveydenhuollon ammattilainen näkee kansalaisen tekemän ja Omätietovarantoon tallentaman oirearviotuloksen on kansalaisen antama suostumus Omätietovarantoon tallennettujen tietojen käyttämiseksi hoitotilanteessa sekä hoitosuhde kansalaisen ja sote-ammattilaisen välillä. Hoitosuhteen varmistaminen tapahtuu ammattilaisjärjestelmissä. Ammattilaissovellus luo uuden tai hakee olemassa olevan palvelutapahtuman potilastiedon arkistosta ja liittää palvelutapahtuman tunnuksen pyyntöön.
- 4) Omätietovaranto varmistaa Potilastiedon arkistosta palvelutapahtuma-asiakirjan. Ammattilainen voi katsella Omätietovarantoon tallennettuja tietoja. Samalla tapahtumalla ammattilainen voi katsoa myös Potilastiedon arkiston tietoa.

Kuvassa 4 on esitetty vaihtoehtoinen kulku tilanteessa, jossa hoitosuhteen varmentaminen on toteutettu potilastietojärjestelmään.

- 1) Kansalainen tekee sähköisen oirearvion, jonka ammattilaissovellus lukee ja ammattilainen ottaa arviointipyyntöön käsittelyyn.
- 2) Edellytyksenä ammattilaisen Om tietovarantoon tallennetun oirearvion tuloksen näkemiseen on kansalaisen tekemä PHR-suostumus sekä hoitosuhde kansalaisen ja hoitovastuussa olevan yksikön välillä.
- 3) Ammattilaisen ensisijaisesti käytössä oleva tietojärjestelmä luo tarvittaessa uuden palvelutapahtuman ja tallentaa sen potilastiedon arkistoon.
- 4) Hyvinvointitietojen katsomista varten potilastietojärjestelmä välittää palvelutapahtumatiedon ammattilaissovellukselle (jakaa kontekstin).
- 5) Ammattilaissovellus välittää palvelutapahtumatiedon Om tietovarantoon ja pyytää oirearvion tuloksen tietoja.
- 6) Om tietovaranto varmentaa potilastiedon arkistosta tunusta vastaavan voimassa olevan palvelutapahtuma-asiakirjan.
- 7) Ammattilainen voi katsella Om tietovarantoon tallennettuja tietoja.

4.4 Hyvinvointitietojen luovutuksen erityistilanteita

Om tietovarannon hyvinvointitietoihin pääsy vaatii ammattilaisten osalta hoitosuhteen teknistä varmistamista, joka perustuu palvelutapahtumiin. Jotta kansalaisen asiointi ammattilaisten kanssa voitaisiin tästä huolimatta toteuttaa mahdollisimman joustavasti, tulee tiettyihin Om tietovarannon resursseihin päästä ammattilaisjärjestelmistä ilman palvelutapahtumaa. Tällaisia tunnistettuja resursseja ovat ainakin **suostumus** joka pitää pystyä lukemaan ilman hoitosuhdetta. Jatkossa tämän kaltaisia resurssitarpeita voi tulla muitakin, kuten erilaiset herätteet.

Toisaalta erilaiset **suunnitelmaresurssit** saattavat sisältää sellaisia tietoja, joihin ammattilaisille ei pitäisi antaa pääsyä suoraan edes hoitosuhteen perusteella. Suunnitelmat voivat sisältää sosiaalihuollon asioita, jotka eivät ole lähtökohtaisesti kaikille terveydenhuollon ammattilaisille (eikä edes eri sosiaalihuollon palvelutehtävää suorittavalle) tarkoitettuja tai päinvastoin. Ammattilaisten käyttöoikeudet on hallittava Om tietovarannon tietoja

käytävissä sovelluksissa, kuten asiakas- ja potilastietojärjestelmissä, ks. esim. määräys käyttöoikeuksien määrittelyn perusteista sosiaalihuollon asiakastietoihin.

4.5 Hyvinvointitietojen luovuttamista koskeva kiello

Kansalaisen on pystyttävä hallinnoimaan Omatietovarantoon tallennetun tiedon luovuttamista. Ammattilaisille tehdyn suostumuksen antamisen ja perumisen lisäksi kansalaisen voi tarvittaessa estää Omatietovarantoon tallentamansa hyvinvointitiedon luovuttamista kielloilla.

Kiello määritellään tietuekohtaisesti ja kansalainen hallinnoi niitä Omakannassa. Kieltojen asettamisen voi toteuttaa myös Omatietovarantoon liittyneeseen hyvinvointisovellukseen. Omakantaan tehdään toiminnallisuus, jossa kansalainen voi tarkastella ja hallinnoida Omatietovarantoon tallentamia tietoja sekä asettaa kielloja. Kiello koskevat vain ammattilaisille luovutettavia tietoja, kansalainen pystyy kaikissa tapauksissa itse tarkastelemaan kaikkia omia tietojaan.

Kielto estää kaikkia ammattilaisia näkemästä kiellon kohteena olevaa tietuetta. Kiello koskevat vain sote-ammattilaisille luovuttamista. Muiden tietojen käyttäjien, kuten kansalaisen puolesta asioivien osalta luovutussäännöt määritellään erikseen.

4.6 Hyvinvointitietoja koskeva käyttöoikeus muille kuin sote-toimijoille

Käyttöoikeuden myöntäminen on tahdonilmaisu, jolla kansalainen antaa muille kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille luvan käyttää erikseen määrittelemiään ja yksilöityjä Omatietovarannon hyvinvointitietoja sekä mahdollisesti asiakas- ja potilastietoja.

Käyttöoikeuksien myöntämisen tarkempi määrittely tehdään jatkokehitysvaiheessa ja arvioitavana on tällä hetkellä kaksi erilaista tapaa toteuttaa käyttöoikeudet, nämä eivät ole toisiaan poissulkevia vaihtoehtoja:

1. *Tieto käyttöoikeuksista tallennetaan Omatietovarantoon ja kansalainen voi hallinnoida valtuutuksia Omakannassa tai hyvinvointisovelluksen kautta.*
2. *Sähköinen valtakirja tallennetaan VRKn valtuutusrekisteriin ja valtuutuksia hallinnoidaan VRK:n asiointivaltuudet palvelulla.*

5 Käyttötapaus: Hae kansalaisen hyvinvointitietoja

Hae kansalaisen hyvinvointitietoja –käyttötapaus kuvaa, kuinka edellisissä kappaleissa esitetyin periaattein Omatietovaranto luovuttaa kansalaisen tallentamia resurseja ammattilaissovellukselle skenaarioissa, joissa sote-ammattilainen joko vastaanottokäynnin yhteydessä tai asiakkaalta tulleen impulssin johdosta ryhtyy katselemaan asiakkaan potilas- ja hyvinvointitietoja.

Yleiskuvaus

Henkilötietoja saa kerätä, tallentaa ja muutoin käsitellä vain sellaisesta henkilöstä, johon rekisterinpitäjällä on asiakassuhteen, palvelussuhteen, jäsenyyden tai muun vastaavan perusteella asiallinen yhteys. Sote-ammattilaisen käyttämä (Potilas)tietojärjestelmä varmistaa TH-ammattilaisen hoitosuhteen potilaaseen. Omatietovarantoon tallennettujen tietojen käyttö vaatii palvelunantajan ja kansalaisen välisen hoitosuhteen tietoteknisen varmistamisen.

Omatietovarannon tietojen ammattilaiskäytössä palvelunantajan ja kansalaisen välinen hoitosuhde on ensisijainen asiallinen yhteys. Potilastietojärjestelmissä potilaan ja palvelunantajan välistä, voimassa olevaa, hoitosuhdetta ilmentää potilaalle luotu palvelutapahtuma. Ammattilaisen käyttämän sovelluksen/järjestelmän täytyy pystyä liittämään Omatietovarantoon tehtävä kysely voimassa olevaan palvelutapahtumaan. Ammattilaisen käyttämän sovelluksen on myös kyettävä välittämään voimassa olevan palvelutapahtuman yksilöintitunnus käyttäessään Omatietovarantoon tallennettua tietoa.

Omatietovaranto varmistaa suostumuksen voimassa olon ja arkistoon tallennetun, voimassa olevan palvelutapahtuman ennen hyvinvointitietojen luovuttamista.

Käyttäjäroolit / osapuolet

1.	TH-ammattilainen
2.	Kansalainen
3.	Ammattilaisjärjestelmä (PTJ tai ammattilaissovellus)
4.	Potilastiedon arkisto
5.	Omatietovaranto (PHR)

Esiehdot

E1	TH-ammattilaisella on järjestelmä, joka on rekisteröity PHR:n hyväksytyjen sovellusten sovellusten rekisteriin ja ammattilaisen organisaatio on liittynyt Omatietovarannon käyttäjäksi.
E2	TH-ammattilainen on kirjautuneena terveydenhuollon toimikortilla ammattilaisjärjestelmään ja järjestelmään on määritelty tarvittavat käyttöoikeudet hakea tietoa Omatietovarannosta.
E3	TH-ammattilaisen ja kansalaiseen välillä on hoitosuhde.

Normaali tapahtuman kulku – TH-ammattilainen hakee hyvinvointitietoja

Normaali tapahtuman kulku – TH-ammattilainen hakee hyvinvointitietoja	
1.	TH-ammattilainen avaa kansalaisen tiedot, esimerkiksi vastaanotolla, konsultointi- tai lähetetilanteessa. VE1
2.	Ammattilaisjärjestelmä tunnistaa kansalaisella voimassa olevan palvelutapahtuman, johon hoitosuhteen varmentaminen perustuu. KS3, LT2, LT3, VE2, VE3, TR3
3.	Ammattilaisjärjestelmä tarkistaa hoitosuhteen kansalaisen ja TH-ammattilaisen välillä I. TH-ammattilaisella on oikeus nähdä kansalaisen tiedot. KS2
4.	TH-ammattilainen siirtyy kansalaisen hyvinvointitietoihin. V1
5.	Ammattilaisjärjestelmä pyytää oikeuden kysellä Omatietovarantoon tallennettuja tietoja. TR1.
6.	Omatietovaranto tarkastaa palvelutapahtuma-asiakirjan arkistosta ja että kansalainen on antanut suostumuksen. KS5, V2
7.	Ammattilaisjärjestelmä pyytää TH-ammattilaisen valitsemia/avaamia hyvinvointitietoja.
8.	Omatietovaranto tarkistaa kiellot ja luovuttaa ammattilaissovelluksen pyynnön mukaiset resurssit, joihin ei kohdistu kieltoja.
9.	Omatietovaranto tekee resurssien luovutuksesta merkinnän käyttölokiin.
10.	Toistetaan normaalin tapahtuman kulun kohdat 7- 9 tarpeen mukaan sinä aikana, kun lupa tietojen käyttöön on voimassa LT5.
11.	Käyttötapaus päättyy.

VE1 TH-ammattilainen hakee Omatietovarannosta tietoja vastaanotetun herätteen perusteella

1.	Ammattilaisjärjestelmä vastaanottaa tiedon kansalaisen Omatietovarantoon tallentamasta hyvinvointitiedosta. KS, TR3
2.	Ammattilaisjärjestelmä tunnistaa kansalaisella voimassa olevan palvelutapahtuman, johon saapunut heräte/tieto liittyy. KS3, VE2, VE3, LT3
3.	TH-ammattilainen siirtyy käsittelemään kansalaisen tietoja.
	Palataan normaalin tapahtumankulun kohtaan 3.

VE2 Ammattilaisjärjestelmä luo aktiivisen palvelutapahtuman

1.	Ammattilaisjärjestelmä tunnistaa uuden palvelutapahtuman tarpeen. LT2, LT3, VE3
2.	Ammattilaisjärjestelmä luo palvelutapahtumalle OID-tunnisteen ja antaa palvelutapahtumalle alkupäivämäärän, joka on: <ul style="list-style-type: none">- hyvinvointisovelluksen tai Omatietovarannon lähettämän herätteen vastaanottamisen, internet-palvelun kautta tehdyn yhteydenoton tms. ajankohta. ja muut palvelutapahtumalle pakolliset kuvailutiedot. TR2
3.	Ammattilaisjärjestelmä muodostaa palvelutapahtuma-asiakirjan ja arkistoi sen Potilastiedon arkistoon. KS4, KS6
4.	Palataan normaalin tapahtumankulun kohtaan 3.

VE3 Palvelutapahtuma hallitaan perusjärjestelmässä

1. Ammattilaisjärjestelmä liittyy kontekstipalveluun tai saa muulla tavoin käyttöönsä palvelutapahtumatunnuksen Potilastiedon arkistoon liitettyä järjestelmästä.
2. palataan normaalin tapahtumakulun kohtaan 3.

Käsittelysäännöt

- KS1 Kansalainen lähettää (hyvinvointisovelluksen toiminnolla) pyynnön käsitellä tallennettuja hyvinvointitietoja, esim.
- oirearvion tuloksen, riskitestin tuloksen tai esitietolomakkeen
 - aloitteen TH-ammattilaisen kanssa ylläpidettävän hyvinvointisuunnitelman toteuttamisesta.
 - hyvinvointisovelluksen antaman toimitusosuuden, joka ohjaa ammattilaisen vastaanotolle.
- KS2 Hoitosuhteen päättelyyn voidaan käyttää esim.
- asiakkaan ajanvaraus-, lähete- tai käyntitietoja ja niistä muodostettuja palvelutapahtumatietoja
 - internetin tai vastaavien etäpalvelujen kautta saapuneita yksilöllisiä hoidon tarpeen arviointipyyntöjä tai muu neuvontapyyntöä
 - vireillä olevaa asiaa ja TH-ammattilaisen palveluyksikkötietoa ja käyttöoikeuksia.
- KS3 Hoitosuhteen varmentaminen tehdään suhteessa palvelunantajaan.
- KS4 Palvelutapahtuma-asiakirjan muodostussäännöt löytyvät: Potilastiedon arkiston käyttötapaukset.
- KS5 Omatietovaranto tarkistaa
- kansalaisen antaman suostumuksen voimassa olon
 - palvelunantajan ja potilaan välisen hoitosuhteen
 - o että henkilötunnuksella löytyy palvelutapahtuma-asiakirja potilastiedon arkistosta.
 - o että palvelutapahtuma-asiakirja on voimassa
- KS6 Palvelutapahtuman sisältö kuvataan palvelutapahtumaluokituksen avulla

Virhetilanteet

- V1 Perusjärjestelmä käyttää viivästettyä palvelutapahtuman arkistointia eikä palvelutapahtuma-asiakirja ole vileä tallentunut arkistoon.
- Ammattilaisjärjestelmä laittaa pt-asiakirjan arkistointijonoon
 - Hyvinvointitietoihin liittyvä toimintopyyntö tallentuu ammattilaissovelluksen muuhun työjonoon
 - TH-ammattilainen ottaa asian työjonosta
 - Tämän jälkeen normaalin kulku jatkuu kohdasta 5
- V2 Palvelutapahtumaa ei löydy; Väärän organisaation palvelutapahtuma; Suostumusta ei ole. Kaikissa em. tilanteissa toiminta keskeytyy

Tietoryhmät

Tietoryhmät	
TR1	<p>Pyyntöön sisältyvät</p> <ul style="list-style-type: none">- Tiedot sote-ammattilaisesta- organisaatitiedot- pyytävän sovelluksen tiedot- palvelutapahtuman yksilöintitunnus,- kansalaisen henkilötunnus- erityinen syy
TR2	<p>Palvelutapahtuma-asiakirjan kuvailutiedot, ks. eArkiston asiakirjojen kuvailutietojen ja KanTa eArkiston CDA R2 Headerin uusimmat määrittelyt.</p>
TR3	<p>TH-ammattilainen käsittelee kansalaisen lähettämän</p> <ul style="list-style-type: none">- oirearvion tuloksen, riskitestin tuloksen tai esitietolomakkeen- aloitteen TH-ammattilaisen kanssa ylläpidettävän hyvinvointisuunnitelman toteuttamisesta.- hyvinvointisovelluksen antaman toimitusosuuden, joka ohjaa ammattilaisen vastaanotolle- yksittäisen tiedon tai tiedot ammattilaiselle, joiden seurannasta on sovittu.

Lisätiedot	
LT2	<p>Yleensä palvelun tuottaja vastaa koko palvelutapahtumasta, joten tuottaja myös tuottaa palvelutapahtuma-asiakirjan omaan rekisteriinsä.</p>
LT3	<p>Ammattilaisjärjestelmä voi pyytää kansalaisen voimassa olevia palvelutapahtumia järjestelmän omien merkintöjen lisäksi Potilastiedon arkistosta tähän käytössä olevalla palvelupyynnöllä tai hyödyntäen Kantan kevyitä rajapintoja.</p>
LT5	<p>tietojen käyttöluvan voimassa olosta on kerrottu auktorisointioppaassa.</p>